

OBSAH

Úvod 5

I. MEZI REFORMAMI A REVOLUCÍ

1. Rozpory ve světě mocných 12

- Josefínské reformy 12
- Protijosefínská opozice 14
- Zemský sněm usiluje o udržení feudálních privilegií 16
- Politický program zemského patriotismu 18
- Problém církevních restitucí 22
- Městský stav požaduje rozšíření svých práv 23
- Pro srovnání: uherská stavoská opozice 25
- Čeština - viděna očima vládnoucích 26
- Ve stínu Velké revoluce: první desetiletí válek 29
- Rodí se systém dozoru a útisku 32

2. Prostý člověk tváří v tvář reformě, revoluci a reakci 35

- Reformy Josefa II. - v perspektivě „zdola“ 36
- Velká podivaná pro lid 39
- Ve viru ohlasů Velké revoluce 42
- Škola jako nová součást každodennosti 46
- Individuální prožitek: zkušenost venkovského studenta 51
- Skupinový prožitek: studentská legie 1800 52

3. Místo Čechů v Čechách 54

- Češi jako etnická skupina v německém státě? 54
- Český lid bez vlastního sebevědomí? 58
- První generace vlastenců: mezi etnickou a zemskou identitou 62
- Hledání spisovného jazyka 66
- Čeština v tiscích pro lid 69
- Osobitá podoba komunikace: české divadlo 72
- Od minulosti země k dějinám Čechů 75
- Kde zůstala Morava? 78

II. NOVÉ JISTOTY V DOBĚ ÚPADKU: VLAST A NÁROD

1. Viděno v perspektivě vládnoucích 82

- Od josefinismu k despotismu 82
- Cesta ke Slavkovu 89
- Za všechno se platí... 92.
- Za vlast a za císaře 93
- Dobrá výchova poddaných jako všelék 99
- Příprava elit: obroda gymnázií 100

Studium filosofie a teologie	103
Dějepisné vyučování a jeho nové úkoly	107
Cesta ke katastrofě: státní bankrot	109
Stav království po státním bankrotu	111
Nezasloužené vítězství	114

2. Lid prožívá slávu a bídu monarchie 116

Daně, bída, dražota	116
Také Pražané strádali, ale ne všichni	118
Když bankocetle přestaly platit	121
Jak lidé vnímali válku a politiku?	122
Lidový ohlas na zeměbranu a vlasteneckou agitaci	125
Císař v Čechách	129

3. Vlastenectví v zájmu lidu, státu, či národa? 132

Místo češtiny v úřadech a na školách	132
Čeština v bohosloveckých seminářích	135
Jak učinit češtinu moderním literárním jazykem	137
Rodí se české historické vědomí	141
Nová legitimita češtiny: v zájmu českého lidu	144
Potřeba spojit síly: projekt „České společnosti“	147
Kdo vlastně byli „čeští vlastenci“?	150
Německý vliv: inspirace, ale nikoli hrozba	155
Polemika proti Bohemariovi: počátek národní agitace	158
Slovanská myšlenka v teorii a v praxi	161
Dvě tváře vlastenectví: oslava dynastie, nebo národa?	165

III. ČECHY SE STÁVAJÍ VLASTÍ ČESKÉHO NÁRODA

1. Ve znamení Svaté aliance 171

Tváří v tvář německému národnímu hnutí	172
Život ve stínu policejního dohledu	175
Zápas o katolickou obrodu: proces s Bolzanem a Feslem	178
Školy: jaké a pro koho?	181
Místo češtiny na školách: přinesl rok 1816 obrat?	184
Zápas o českou hlavní školu v Praze	187

2. Národní hnutí nastupuje 192

Oživení národního ducha	192
Barokní vlastenectví, nebo církevní zájmy?	194
Alternativní projekt dvojjazyčného národa: Bernard Bolzano	197
Jungmann a bolzanovci	201
Národ se udržuje jazykem	202
Zápas o kodifikaci jazyka aneb „iota“ kontra „ypsilon“	205
Školy potřebují učebnice češtiny	206
Slepá ulička národního hnutí: Jan Nejedlý	208

Hledání cesty k lidu i k sobě navzájem: časopisy	211
Sdružování „zdola“: čtenářské spolky a ochotnické divadlo	213
Historie jako základní argument existence národa	216
Český lid předmětem obdivu a zdrojem hodnot	221
Sdružování „shora“: muzeum vlastenecké, či národní?	224
Stabilní organizační základna: Matice česká	230

IV. SLOVA, LIDÉ, POMĚRY

Kam vlastně patříme?	236
Nové pojmy a staré obsahy: svoboda a rovnost	237
Staré pojmy a nové obsahy: národ, vlast, vlastenec	239
Opěrné pilíře moderního národa	244
Protiněmecká nenávisť jako národotvorný faktor?	246
Slovanství: falešný mýtus, neúspěšná identita	248
Ve stínu policejní kontroly: obranné strategie	250
Zápas s cenzurním dohledem	251
Spor o češství české šlechty	253
Rolnictvo jako základ národa	255
Národní hnutí jako vzpoura opovrhovaných?	257
Cesta vzhůru je pro Čechy uzavřena	259
Místo Čechů mezi evropskými národy	261

Závěr 265

Výběr literatury 274